

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

Методичні рекомендації з підготовки студента
до практичних занять
з дисципліни «Управління знаннями»

Освітній ступінь: третій (освітнього-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства»

Укладач(і): д.е.н., доцент Саміра ПЛЕЦЬКА

Конспект лекцій розглянутий та схвалений
на засіданні кафедри економіки повітряного
транспорту

Протокол № 22 від «13» червня 2022 р.

Завідувач кафедри Олена АРЕФ'ЄВА

Практичне заняття № 1.1

1. Тема заняття: Концепція управління знаннями: становлення та розвиток

2. Мета проведення заняття: засвоєння сутності концепції управління знаннями: становлення та розвиток

2.1. Після виконаної роботи студент повинен

знати:

- становлення економіки знань;
- основні переваги економіки знань;
- складови економіки знань;
- вплив євроінтеграційних процесів в економіці знань.

3.Короткі відомості з теоретичної частини роботи

Підготувавшись до практичного заняття, студент повинен знати, що становлення економіки, заснованої не лише на інформації, а й на знаннях, в умовах України потребує додаткових досліджень, зокрема стосовно комплексу необхідних заходів у цьому напрямі, можливих часових орієнтирів її становлення, наукової та інформаційної підтримки, певних змін у діяльності економічних суб'єктів. Проведення наукових досліджень потребує адекватного використання категорій та понять, що можуть бути виражені через слова та знаки, тобто наукові терміни.

У системі соціально-економічного розвитку країни, економіка знань як соціальний ресурс праці є одним із найважливіших критеріїв оцінки раціональності, в тому числі ефективності організації суспільно-економічної системи країни. Концепція знаннєвої економіки базується на неокласичній теорії економічного зростання та постшумпетеріанських теорій економічного розвитку. Реалії сьогодення на перше місце серед домінуючих чинників економічного зростання виводять не лише знання, а й інформацію.

Перші роботи присвячені становленню економіки знань, з'явилися у 60-ті роки ХХ ст. У ці роки формування концепції економіки знань відтворювало реальні зміни у суспільному розвитку, в результаті яких роль людини у системі суспільного виробництва якісно змінилась – людина стала головним джерелом зростання багатства суспільства, а її знання та інтелектуальний потенціал набули значення основного фактора виробництва.

Елвін та Гедді Тоффлери стверджували, що знання – це те, на чому заснована вся економічна система. На перший погляд, це невидимий ресурс, він не відображається на балансах підприємств, але він проявляється у синергетичному ефекті від найбільш ефективного використання таких ресурсів, як земля, капітал.

Одним із засновників теорії економіки знань є Фріц Махлуп, який вперше використав термін «економіка знань» у 1962 році у книзі «Виробництво та розповсюдження знань в США», де він звернувся до «знання» в широкому економічному сенсі, зазначивши, що розміщення ресурсів у сферах освіти та

науково-дослідницької діяльності є важливою економічною складовою, а економіка освіти та економіка науково-дослідницька являють собою найдинамічніші нові напрямки спеціалізації економіки. Дійсно, саме у сфері науки та освіти відбуваються активна генерація та накопичення знань, а їх здобутки можуть поширюватись засобами масової інформації, через інформаційні послуги. Він намагався підкреслити роль знань як вирішального фактору економічного зростання і суспільного розвитку.

Для постіндустріальної економіки характерними є деякі особливості: в умовах постійного оновлення знань, інноваційних перетворень і жорсткої конкуренції перед працівниками постає необхідність безперервного навчання протягом усього трудового життя; в економіці знань зростає наукоємність продукції, що виробляється, і ринок інтелектуальних товарів і послуг; в економіці знань сьогодні паралельно зі зростанням ролі наукоємних технологій в економічному просторі (виробничих технологій) відбувається зростання технологій у широкому розумінні (технологій управління, маркетингу та ін.), а також трансформація самої системи освіти за рахунок появи нових освітніх технологій, що змінює природу об'єкта, який вивчається.

Економіку, що ґрунтується на фізичній праці та сільському господарстві, змінила епоха індустріальної економіки, що ґрунтується на використанні природних ресурсів, яку в свою чергу змінює інформаційна економіка або економіка знань.

Оскільки інформація та знання як якісно новий виробничий ресурс стають головним чинником економічного зростання, то розвиток економіки знань має стати національною метою для України. Для цього необхідно формувати середовище для розвитку економіки знань, змінити напрям економічних досліджень від аналізу матеріальних чинників переходити до аналізу формування і використання інформації та знань, а також практичне застосування «економіки знань».

До основних переваг економіки знань порівняно з індустріальною економікою слід віднести:

- необмеженість ресурсної бази – знання на відміну від природних ресурсів;
- локалізованість розвитку неможлива – взаємопроникнення економік відбувається за рахунок високотехнологічної продукції;
- віртуалізація взаємодії покупців і продавців – зниження витрат обігу;
- неефективність протекціонізму як форми підтримки власного виробника, оскільки інновації не можуть бути обмеженими у своєму переміщенні;
- формування та розвиток високотехнологічних ринків (основну роль у цьому відіграє науковотехнологічний комплекс, який може сприяти переходу з рентно-сировинного укладу в інноваційне суспільство);
- зростання експорту інтелектуальних послуг і людського капіталу, що характеризується більшою цінністю освіти як ресурсу, що копіюється у людині, а не в природних ресурсах.

Найчастіше економіку знань розглядають як синтез чотирьох складових:

- постіндустріальної економіки, що характеризується збільшенням частки сфери послуг порівняно зі сферою виробництва;
- інформаційної економіки, оскільки знання як вищий рівень інформації відіграють роль фактору виробництва;
- інноваційної економіки для якої характерним є практичне використання знання, перетворення його на інновацію;
- глобальної мережевої економіки основу якої утворюють мережеві підприємства та використання інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Методичні рекомендації з виконання та оформлення (короткі рекомендації до виконання (розв'язання практичних (лабораторних) завдань; різні види практичних завдань відповідно до спеціальності (задачі, завдання, зразки тестів, вправи тощо))

1. Технологічне ядро складають такі країни:

- а) США, Японія, Німеччина, Англія, Франція;
- б) Італія, Канада, Швеція, Нідерланди, Австралія, Південна Корея;
- в) постсоціалістичні країни Східної Європи;
- г) країни СНД.

2. Знання – це:

- а) тим чи іншим способом зафіксовані відображення реальної дійсності, реально існуючих об'єктів чи явищ;
- б) продукт усвідомленої чи неусвідомленої переробки інформації, який дозволяє цілеспрямовано отримувати очікувані результати;
- в) сукупність принципів, правил, актів, вмінь, якими керуються при прийнятті рішень в управлінській і трудовій діяльності;
- г) сукупність даних щодо ситуації того, хто їх отримує

3. США стали батьківщиною сучасного управління завдяки:

- а) відсутності проблем з походженням, національністю;
- б) підтримки ідеї освіти для всіх;
- в) утворенню монополій;
- г) все перераховане вірно.

4. Ядро світової економічної системи складають :

- а) близько 100 міжнародних корпорацій;
- б) близько 300 міжнародних корпорацій;
- в) близько 500 міжнародних корпорацій;
- г) близько 1000 міжнародних корпорацій.

5. Розвинені в технологічному відношенні країни виступають:

- а) експортерами та імпортерами інновацій;
- б) лише експортерами інновацій;
- в) лише імпортерами інновацій;
- г) виступають посередниками в експорті-імпорті інновацій.

5. Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного

вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Яка сутність та основні риси економіки знань.
2. Визначити категоріальний апарат «економіки знань».
3. Еволюція концепцій і моделей.
4. Які функції, джерела та класифікація знань.
5. Охарактеризуйте суспільство, орієнтовано на знання.
6. Яка роль держави в становленні економіки знань.
7. Яка структура витрат та джерел фінансування НДДКР.
8. Охарактеризуйте законодавче та нормативно-правове забезпечення економіки знань.
9. В чому полягає синергетичний ефект від використання знань.
10. Який вплив євроінтеграційних процесів в економіці на розробку стратегії управління знаннями на авіапідприємствах.

Література: [2]; [5]; [7]; [12]; [14]; [16]; [17].

Практичне заняття № 1.2

1. Тема заняття: Управління знаннями як область практичної діяльності.

2. Мета проведення заняття: закріплення теоретичних та методологічних основ управління знаннями як областю практичної діяльності

2.1. Після виконаної роботи студент повинен

знати:

- компетентність організації;
- добюрократичні організаційні структури (автократія);
- бюрократичні організаційні структури (раціональна бюрократія);
- постбюрократичні організаційні структури (адаптивні);
- інтерактивність організаційної структури;

3.Короткі відомості з теоретичної частини роботи

Підготувавшись до практичного заняття, студент повинен знати, що знання, як складова нематеріальних активів підприємства, відіграють значну роль у забезпеченні можливостей його розвитку.

Компетентність організації – це сукупність характеристик організації, набір взаємопов'язаних навичок, здібностей і технологій, що забезпечує можливість розв'язання певних складних задач і робить її професійно конкурентоспроможною на рівні конкурентів. Вона складається з окремих компетенцій та базується на конкурентних і лідируючих технологіях. Базою формування компетенцій організації є персональні компетенції її співробітників, тобто конкретні знання, вміння і навички.

Основною задачею керівника в умовах жорсткої конкуренції є створення всіх можливих умов для захисту ключових компетенцій, що дозволить зберегти

конкуренті переваги. Вибір саме такої стратегії дозволить забезпечити лідерство на ринку, що, в свою чергу, вимагає ще більшого зосередження на ключових компетенціях.

Основний шлях визначення ключової компетенцій – визначення ключових клієнтів, встановлення їх потреб та ролі компанії у задоволенні цих потреб.

Компетенція є елементом інтелектуального капіталу організації та в умовах швидкої зміни зовнішньої середовища має характеризуватися динамізмом. Знання з унікальних дуже швидко можуть стати рутинними, якщо їх не удосконалювати та оновлювати.

Інтерналізація здійснюється навіть при відсутності чужого досвіду. Наприклад, читаючи або слухаючи розповідь іншого співробітника про його успіх, може виникнути відчуття реальності дійсності, яке може бути перетворене у неформальну інтелектуальну модель. При прийнятті даної моделі більшістю співробітників організації неформальне знання стане частиною організаційної культури.

Процес еволюції організаційних структур умовно можна поділити на три етапи:

– **добюрократичні структури (автократія)** – процес управління спрямований на класичні чинники виробництва, є потреба у акумулюванні знань;

– **бюрократичні структури (раціональна бюрократія)** – процес управління знаннями гальмується великою кількістю адміністративних та організаційних бар'єрів, перешкоджаючих поширенню і обміну знаннями, низькою мотивацією робітників через те, що створення корпоративних знань не зафіксовано в посадових інструкціях, а є виключно особистою ініціативою;

– **постбюрократичні структури (адаптивні)** – засновані на поширенні теорії інтелектуального капіталу, усвідомленні багатопрофільності робітників, розумінні ефективності командної роботи та спроби використання організаційної структури у якості управлінського інструменту стимулювання процесів створення, накопичення та обміну знаннями.

Інтерактивність організаційної структури має виражатися у залученні великої кількості працівників до формальних та неформальних взаємодій, що є необхідною умовою процесу створення знань. Урахування неформальних каналів спілкування робітників при побудові оргструктури удосконалив процес управління знаннями, підвищуючи прозорість схем взаємодії та знижуючи адміністративні та особистісні бар'єри.

4. Методичні рекомендації з виконання та оформлення (короткі рекомендації до виконання (розв'язання практичних (лабораторних) завдань; різні види практичних завдань відповідно до спеціальності (задачі, завдання, зразки тестів, вправи тощо))

1. Стратегія інновацій та створення знань найчастіше використовується:

а) фірмами, які відомі під назвою «слони» чи «бегемоти»; б) фірмами, відомими під назвою «перші ластівки»;

в) торгово-посередницькими організаціями; г) фірмами, відомими під назвою «сірі миші».

2. Щодо твердження «управління є продуктивною працею» вказати правильну відповідь:

- а) так, тому що управління створює нову вартість;
- б) ні, тому що це лише нагляд і контроль;
- в) ні, тому що це всього лише результат суперечностей між найманою працею і власником засобів виробництва;
- г) так, тому що цей вид діяльності неминучий при високому рівні спеціалізації виробництва і дає змогу забезпечити цілісність трудового механізму.

3. «Батьком наукового управління» часто називають:

- а) А. Файоля;
- б) Френка і Ліліан Гільбертів;
- в) Ф. Тейлора
- г) Г. Ганта

4. Для організації, що навчається, не характерно:

- а) цілі і задачі організації та її підрозділів обговорюються на всіх рівнях;
- б) комунікації розвиваються у всіх формах як між підрозділами організації, так і між її членами;
- в) менеджери розглядають працівників як підпорядкованих виконавців;
- г) комунікація розвивається у всіх формах як між підрозділами організації, так і між її членами.

5. Знання – це:

- а) тим чи іншим способом зафіксовані відображення реальної дійсності, реально існуючих об'єктів чи явищ;
- б) продукт усвідомленої чи неусвідомленої переробки інформації, який дозволяє цілеспрямовано отримувати очікувані результати;
- в) сукупність принципів, правил, актів, вмінь, якими керуються при прийнятті рішень в управлінській і трудовій діяльності;
- г) сукупність даних щодо ситуації того, хто їх отримує.

5. Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Поясніть трансформацію знань: соціалізація, екстерналізація, комбінація, інтерналізація.
2. Які задачі менеджменту знань на підприємстві.
3. Яка організаційна структура при управлінні знаннями на підприємстві.
4. В чому полягає сутність процесу управління знаннями підприємства. Механізм управління знаннями.
6. Які методи пошуку та ідентифікація знань.
7. Визначте механізм управління знаннями на авіапідприємствах.
8. Розкрийте особливості механізму управління знаннями на авіапідприємствах в умовах структурних змін в економіці під впливом євроінтеграції.

Література: [1]; [2]; [3]; [4]; [14]; [15]; [18], [19].

Практичне заняття № 1.3

1. Тема заняття : Технології управління знаннями підприємств

2. Мета проведення заняття: закріплення теоретичних та методичних основ технології управління знаннями підприємств.

2.1. Після виконаної роботи студент повинен

знати:

- основні елементи управління;
- управління «матеріальною частиною» системи менеджменту знань;
- управління людським капіталом;
- створення організаційної культури;
- фактори управління інтелектуальним капіталом підприємства;
- стадії управління інтелектуальним капіталом підприємства.

3.Короткі відомості з теоретичної частини роботи

1. Елементи системи управління інтелектуальним капіталом підприємства

Підготувавшись до практичного заняття, студент повинен знати, що при створенні дієвої системи управління інтелектуальним капіталом підприємства мають орієнтуватися на три основних елементи, від ефективності функціонування яких буде залежати як успішність створюваної системи, так і конкурентоспроможність організації в цілому. До таких елементів слід віднести:

- 1) *управління «матеріальною частиною» системи менеджменту знань;*
- 2) *управління людським капіталом;*
- 3) *створення організаційної культури.*

Управління інтелектуальним капіталом підприємства здійснюється під впливом багатьох різномірних факторів:

- 1) зовнішні: *непрямого та прямого впливу;*
- 2) внутрішні: основні види діяльності підприємства, цілі, стратегія управління, персонал, техніка та технологія, організаційна структура управління, методи управління, бренд-ресурси підприємства тощо.

З метою підвищення ефективності управління знаннями в сучасних умовах підприємству необхідно організувати «багатоканальне» набуття знань із зовнішнього середовища, що базується на відборі інформації про створенні знання, сумісних дослідженнях, запрошенні сторонніх фахівців тощо.

Управління інтелектуальним капіталом має забезпечити його постійний безперервний рух за трьома стадіями його перетворень.

На *першій стадії* здійснюється перетворення грошової форми капіталу організації в інтелектуальні елементи виробничого капіталу:

- найм працівників, що займаються управлінською, інженерною, науковою та іншими видами інтелектуальної діяльності, мають знання, досвід та навички у ефективному використанні цих знань;

- розробка інноваційних ідей з використанням знань та навичок фахівців, створення та/або залучення продуктів інтелектуальної праці.

На *другій стадії* продуктивні інтелектуальні активи забезпечують створення інтелектуальної складової інноваційної продукції.

На *третьій стадії* продукція стає товаром, у якому втілюються маркетингові інтелектуальні активи, ще більше збільшуючи споживчу цінність товару.

4. Методичні рекомендації з виконання та оформлення (короткі рекомендації до виконання (розв'язання практичних (лабораторних) завдань; різні види практичних завдань відповідно до спеціальності (задачі, завдання, зразки тестів, вправи тощо))

1. До інструментів управління знаннями відносяться:

- а) людський капітал; структурний чи організаційний капітал; клієнтський капітал;
- б) людський капітал; структурний чи організаційний капітал;
- в) людський капітал; структурний чи організаційний капітал; клієнтський капітал; інноваційний капітал;
- г) людський капітал; клієнтський капітал; процесний капітал.

2. У категорію спеціалістів не входять:

- а) робітники;
- б) інженерно-технічні працівники;
- в) економісти;
- г) соціологи.

3. Головним продуктивним ресурсом в інформаційній економіці є:

- а) капітал.
- б) земля.
- в) інформація та знання.
- г) земля та капітал.

4. Явні знання характеризуються тим, що:

- а) Вони можуть бути записані, висловлені, передані.
- б) Їх не можна висловити, записати.
- в) Вони приховані від більшості співробітників організації.
- г) Вони доступні частини співробітників організації та не підлягають поширенню.

5. Неявні знання включають:

- а) книги, підручники, навчальні посібники.
- б) посадові вказівки.
- в) досвід, ноу-хау, практики, майстерність.
- г) опис ситуацій.

5. Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Охарактеризуйте технологію управління знаннями як інструмент підвищення ефективності роботи підприємства.

2. Охарактеризуйте технологію управління знаннями авіапідприємств як інструмент підвищення ефективності роботи.

3. Охарактеризуйте технологію управління знаннями авіапідприємств в умовах євроінтеграції на основі управління знаннями.

Література: [2]; [5]; [8]; [10]; [12]; [13], [14]; [17].

Практичне заняття 1.4

1. Тема заняття: Інтелектуальний капітал у підвищенні конкурентоспроможності

2. Мета проведення заняття: дослідження ролі інтелектуального капіталу у підвищенні конкурентоспроможності

2.1. Після виконаної роботи студент повинен

знати:

- елементи управління інтелектуальним капіталом підприємства;
- фактори управління інтелектуальним капіталом підприємства;
- стадії **управління інтелектуальним капіталом**;
- методи оцінки інтелектуального капіталу.

3.Короткі відомості з теоретичної частини роботи

Підготувавшись до практичного заняття, студент повинен знати, що при створенні дієвої системи управління інтелектуальним капіталом підприємства мають орієнтуватися на три основних елементи:

1) управління «матеріальною частиною» системи менеджменту знань (бази знань та технологій, на базі яких вони реалізуються), спрямоване на нагромадження знань, їх документальне оформлення та оптимальне використання;

2) управління людським капіталом – основний компонент системи знань підприємства, спрямований на створення знань, їх поширення всередині організації, обмін із зовнішньою середою;

3) створення організаційної культури – сприяє поширенню, збільшенню та оновленню знань на підприємстві.

Управління інтелектуальним капіталом підприємства здійснюється під впливом багатьох різнорідних факторів:

1) зовнішні: непрямого (тип економіки, стан економіки, науково-технічний прогрес, політичні, соціально-культурні, демографічні фактори, міжнародне оточення тощо) та прямого (закони та інші нормативно-правові акти, споживачі, постачальники, конкуренти) впливу;

2) внутрішні: основні види діяльності підприємства, цілі, стратегія управління, персонал, техніка та технологія, організаційна структура управління, методи управління, бренд-ресурси підприємства тощо.

Управління інтелектуальним капіталом має забезпечити його постійний безперервний рух за трьома стадіями його перетворень.

На *першій стадії* здійснюється перетворення грошової форми капіталу організації в інтелектуальні елементи виробничого капіталу.

На *другій стадії* продуктивні інтелектуальні активи забезпечують створення інтелектуальної складової інноваційної продукції.

На *третьій стадії* продукція стає товаром, у якому втілюються маркетингові інтелектуальні активи, ще більше збільшуючи споживчу цінність товару.

Відсутність однієї зі складових цього циклу веде до припинення розвитку інтелектуального потенціалу підприємства. Створений, проте не втілений у продукції інтелектуальний капітал стає баластом для підприємства, невиправданими витратами та інвестиціями, що не принесуть віддачі.

Для оцінки інтелектуального капіталу розроблено значну кількість різномірних методів.

1. Методи підрахунку очок (Scorecard Methods) – базується на індикаторах і індексах, що визначаються за допомогою очок і балів. Основний недолік – результати носять інформаційний характер і не дозволяють отримати грошову оцінку вартості інтелектуального капіталу.

2. Методи ринкової капіталізації (Market Capitalization Methods) – ґрунтуються на тому, що різниця, отримана між ринковою та балансовою вартістю активів, визначає ціну інтелектуального капіталу. Основний недолік – умовність визначення інтелектуального капіталу та обмеження виокремлення з різниці між вартостями таких факторів, як ділова репутація та партнерські зв'язки підприємства.

3. Методи прямого вимірювання інтелектуального капіталу (Direct Intellectual Capital Methods) – базуються на оцінці окремих компонентів інтелектуального капіталу, після чого розраховується інтегральний показник інтелектуального капіталу працівників та підприємства. Основний недолік – висока трудомісткість оцінки.

4. Методи віддачі на активи (Return on Assets Methods) – значення коефіцієнта рентабельності активів порівнюється з аналогічним показником для галузі в цілому. Щоб розрахувати середній додатковий доход від інтелектуального капіталу, отриману різницю помножують на матеріальні активи компанії. Шляхом дисконтування отриманого грошового потоку можна оцінити вартість інтелектуального капіталу. Основний недолік – відсутність розмежування інтелектуального капіталу і різних нематеріальних активів (бази даних, програмне забезпечення тощо).

4. Методичні рекомендації з виконання та оформлення (короткі рекомендації до виконання (розв'язання практичних (лабораторних) завдань; різні види практичних завдань відповідно до спеціальності (задачі, завдання, зразки тестів, вправи тощо))

1. Регулярне використання минулого досвіду для збільшення вартості продуктів і послуг характерне для сценарію:

- а) кодифікації;
- б) персоніфікації;
- в) кодифікації і персоніфікації;
- г) не використовується взагалі.

2. Додаток, який забезпечує персоніфікований і настоюваний інтерфейс, який дає можливість співробітникам знаходити колег і взаємодіяти з ними, а також знаходити і використовувати додатки та інформацію відповідно до своїх інтересів, називається:

- а) корпоративний портал;
- б) діаграма;
- в) карта знань;
- г) правильна відповідь не вказана.

3. База знань – це:

а) складання розкладу робіт, відстеження його виконання, наочне відображення стану проекту по мірі його виконання;

б) організаційно-технічна система, яка забезпечує процес створення управління доступом і поширення електронних документів в комп'ютерних мережах, а також контроль над потоками документів в організації;

в) сукупність знань, які відносяться до деякої предметної області і формально представлені таким чином, щоб на їх основі можна було здійснювати міркування;

г) правильна відповідь не вказана.

4. Із перерахованого основними властивостями корпоративної культури є:

- а) адаптивність;
- б) формальність;
- в) загальність;
- г) нестійкість.

5. До стандартного циклу прийняття змін не входить:

- а) інтерес;
- б) заперечення;
- в) ентузіазм;
- г) сприйняття.

5. Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Які особливості та напрями інвестування в людський капітал.
2. Охарактеризуйте модель інтелектуального капіталу.
3. Охарактеризуйте метод оцінки інтелектуального капіталу з використанням ROA (NCI Research).
4. Охарактеризуйте метод оцінки інтелектуального капіталу VAIC. Інтелектуальний капітал авіапідприємств.

Література: [1]; [2]; [3]; [4]; [5], [7]; [8]; [9]; [10]; [11]; [12]; [13]; [14].

Практичне заняття 1.5

1. Тема заняття: Інноваційна функція освіти в управлінні економікою знань. Стратегічне управління знаннями в процесі інноваційного розвитку

2. Мета проведення заняття: дослідження дії інноваційної функції освіти в управлінні економікою знань та особливостей стратегічного управління знаннями в процесі інноваційного розвитку

2.1. Після виконаної роботи студент повинен

знати:

- джерела (інструменти) продукування (отримання) знань;
- напрями використання;
- фактори, що впливають на процеси продукування і використання знань;
- мотиваційну складову, що дозволяє враховувати і посилювати внутрішні спонукальні мотиви (установки) інноваторів різних типів.

3.Короткі відомості з теоретичної частини роботи

Підготувавшись до практичного заняття, студент повинен знати, що управління знаннями організації (підприємства чи установи) передбачає узгоджене і взаємопов'язане управління процесами їх продукування (отримання) і використання.

Джерела (інструменти) продукування (отримання) знань:

1. Науково-дослідна та дослідницько-конструкторська робота (НДДКР).
2. Навчання, включаючи підвищення кваліфікації, стажування, практику, самонавчання, отримання консультацій тощо.
3. Маркетинг, включаючи бенчмаркетинг, маркетинг інновацій, маркетинг знань .
4. Придбання (купівля) патентів, ліцензій, ноу-хау і т. п., що надають потрібні знання і право їх використовувати.

Напрями використання знань:

1. В управлінні діяльністю організації, зокрема для: удосконалення організаційної структури управління; оптимізації виробничо-збутового процесу у часі і просторі; оптимізації видів і напрямів діяльності; реінжинірингу бізнес-процесів; посилення потенціалу інноваційного розвитку і приведення його у відповідність до зовнішніх умов і т. п.

2. Для внесення до статутного капіталу (знань як об'єктів інтелектуальної власності).

3. Для створення і комерціалізації нових (удосконалених) видів продукції, удосконалення технологій їх виготовлення.

4. Безпосередня комерціалізація: продаж прав на використання знань як об'єктів інтелектуальної власності (ліцензії, франшизи, у лізинг тощо); безпосередній продаж прав власності на знання.

5. Для коригування існуючих чи вибору нових напрямів продукування і використання знань.

Фактори (групи факторів), що впливають на процеси продукування і використання знань:

1. Фактори макросередовища: політико-правова, економічна, соціально-демографічна, техніко-технологічна, природно-екологічно складові макросередовища (стан і тенденції змін).

2. Фактори мікросередовища: економічні контрагенти організації (безпосередній вплив), представники контактних аудиторій (переважно опосередкований вплив).

3. Вплив фактор внутрішнього середовища організації, що розвивається доцільно розглядати з позицій впливу підсистем та складових її потенціалу інноваційного розвитку (ПІР): ринковий потенціал; інноваційний потенціал (інтелектуальна, інформаційна, інтерфейсна та науково-дослідна складові); виробничо-збутовий потенціал (фінансова, кадрова, технологічна, маркетингова, організаційно-управлінська складові). Вони характеризують різні аспекти діяльності організації, що розвивається. Ці фактори чинять безпосередній вплив.

Позитивні емоції у взаємодії персоналу організації-інноватора стимулюють реалізацію і розвиток його креативності. І у цьому сенсі інноваційна культура організації, серед іншого, формує відповідні емоції, які стимулюють інноваційну активність. Її мотиваційна складова дозволяє враховувати і посилювати внутрішні спонукальні мотиви (установки) інноваторів різних типів:

– визнання і кар'єра: відчуття затребуваності знань, досвіду тощо; творчість та ініціатива:

– затребуваність інновацій і інноваторів; свобода праці і творчості: свобода творчості від політичних, релігійних, бюрократичних та інших обмежень; імідж першовідкривача: правова захищеність авторських прав; матеріальні блага: висока оплата результатів праці; інноваційний бізнес: участь інноваторів у прибутку; психологічний комфорт: толерантне ставлення колег і керівництва, гарантії зайнятості; визнання і слава: визнання й вдячність колег, керівництва, широкого загалу.

Ефективна система управління знаннями сприяє зростанню ступеня різноманітності всіх аспектів діяльності організації, розширює можливості адаптації до перманентних змін зовнішнього макро- і мікросередовища.

4. Методичні рекомендації з виконання та оформлення (короткі рекомендації до виконання (розв'язання практичних (лабораторних) завдань; різні види практичних завдань відповідно до спеціальності (задачі, завдання, зразки тестів, вправи тощо))

1. Інвестиції в людський капітал співробітника – це завжди

а) Вкладення, які окупляться у майбутньому та принесуть користь організації.

б) Недоліки, які потрібно зробити мінімальними.

в) витрачені даремно кошти, які принесуть фірмі доходу майбутньому.

г) різновид пільг для працівників.

2. Людський капітал –

а) Не відокремимо з його носіїв.

б) Відчужуємо від носія (людини та організації).

в) Частково відчужуємо від носія.

г) частково відокремимо з його носія.

3. Управління людським капіталом організації, по суті, зводиться до:

- а) Управлінню особистим людським капіталом.
- б) управлінню загальним людським капіталом.
- в) управління спеціальним людським капіталом.
- г) управлінню загальним та спеціальним людським капіталом.

4. «Соціальний капітал – це різновид інтелектуального капіталу. Він складається із знань, отриманих завдяки мережі взаємовідносин як усередині організації, так і за її межами». Це визначення соціального капіталу належить:

- а) Д. Парселло.
- б) А.Л. Гапоненко.
- в) П. Друкер.
- г) М. Армстронгу.

5. Виділяють дві форми соціального капіталу:

- а) структурний капітал та когнітивний капітал,
- б) когнітивний капітал та фізичний капітал,
- в) фізичний капітал та інтелекту

5. Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Розкрийте фактор освіти в управлінні розвитком людського капіталу.
2. Прокоментуйте законодавче забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури України.
3. Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України.
4. Дайте характеристику законодавчої та нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності України.
5. Які проблеми становлення інноваційної інфраструктури України при відтворенні економічного розвитку України.
6. Які наукові підходи щодо формування стратегії інноваційної діяльності авіапідприємств та її реалізації в процесі адаптації до економічного стану України.

Література: [1]; [2]; [3]; [4]; [5], [7]; [8]; [9]; [10]; [11]; [12].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антошкіна Л.І. Управління знаннями: навчальний посібник. Донецьк: Юго-Восток, 2011. 179с.
2. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність. К., Знання, 2006. 431с.
3. Мельник Ю.М. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка та управління знаннями». Суми : Видавництво СумДУ, 2010. 148 с.
4. Семикіна М.В., Петіна О.М. Інтелектуальний бізнес: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форми навчання. Кіровоград: КНТУ, 2015. 141 с.
5. Федулова Л.І. Економіка знань: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. К., 2009. 600 с.
6. Амоша О. І., Залознова Ю. С., Брюховецька Н. Ю., Булеєв І. П. Інтелектуалізація підприємств реального сектору як перспективний напрям розвитку сучасної економіки (висновки та рекомендації за результатами проведення науково-практичної онлайн-конференції). Вісник економічної науки України. 2021. № 2 (41). С. 218-222. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).218-222](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).218-222)
7. Ареф'єва О.В. Крос-культурний менеджмент як детермінанта формування конкурентоспроможності підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20 (1). С. 19-22.
8. Ареф'єва О.В., Сеньківський В.М., Штангрет А.М. Побудова моделей ключових загроз на шляху до економіки знань в Україні. Наукові записки Української академії друкарства, 2011. № 2. С. 52-67.
9. Ареф'єва О., Побережна З. Закономірності інтелектуалізації управління підприємством на основі розвитку бізнес-моделей. Проблеми Економіки. 2019. № 4 (42). С. 111–119.
10. Гордійчук А.С., Стахів О. А. Економіка інтелектуальної власності: навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2012. 330 с.
11. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: підручник / М.В. Вачевський, В.Г. Кремень, В.М. Мадзігон, В.Г. Скотний, Г.Є. Левченко, О.М. Вачевський. К.: ВД Професіонал, 2005. 448 с.
12. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. Бізнес Інформ. 2020. №12. С. 245–251. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-245-251>
13. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства. Економічні студії. 2020. Вип. 1 (27). С.146 – 151.
14. Пілецька С.Т., Устименко Д.В. Передові технології як складова цифрової економіки. III Між. науково-практичної інтернет-конференції «Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології» (2-4 бер. 2022). URL: <https://drive.google.com/file/d/1qsSk89sDABZRWIt3da2CNaeK2xMH0JZ/view>
15. Прохорова В., Чобіток В., Курбель Ю. Реінжинірингові механізми в системі управління бізнес-процесами підприємств. Адаптивне управління: теорія

і практика: ел. наук. фах. видання. Серія «Економіка», 2020- 9 (18). Харків: УПА.
URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/338/300>

16. Смерічевський С.Ф., Михальченко О.А. Трансформація економіки космосу: регулювання, функції, об'єкти, пріоритети. Економічний простір. №2(25). 2022. С.17-22.

17. Arefieva O., Piletska S., Khaustova V., Poberezhna Z., Zyz D. (2021) Monitoring the economic stability of the company's business processes as a prerequisite for sustainable development: investment and security aspects. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. IOP Publishing. Vol. 628. No. 1. pp. 012042

18. Kuzior, A., Mańka-Szulik, M., Krawczyk, D. (2021). Changes in the management of electronic public services in the metropolis during the covid-19 pandemic. Polish Journal of Management Studies, 24(2), 261–275. DOI: 10.17512/pjms.2021.24.2.16

19. Khodakivska O., Ribeiro Ramos O., Nechyporenko O., Tsiutsiupa S., Krasnoshtan O., Mayovets Y. (2021) Efficiency of Innovative Development Management: Interstate Assessment of the Economic Competitiveness in the Context of European Integration and Economic Security. International Journal of Computer Science and Network Security. Vol.21. No. 11. P.67-72

20. Kwilinski, A., Litvin, V., Kamchatova, E., Polusmiak, J., & Mironova, D. (2020). Information support of the entrepreneurship model complex with the application of cloud technologies. Journal of Entrepreneurship Education, 23(SI1), 1-9. Retrieved from URL: <https://www.abacademies.org/articles/Information-support-of-the-entrepreneurship-1528-2651-23-S1-557.pdf>

21. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.portal.rada.gov.ua>

22. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

23. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

24. Методичні розробки кафедри (в електронному вигляді).